

Голдованська Ольга Сергіївна
старша наукова співробітниця,
Національний музей історії України
(Київ, Україна)
gold_o_s@ukr.net

Olha S. Holdovanska
Senior Research Fellow,
The National Museum of the History of Ukrainian
(Kyiv, Ukraine)

МАТЕРІАЛИ МИКОЛАЇВСЬКОГО ПАРФУМЕРНО-КОСМЕТИЧНОГО КОМБІНАТУ “АЛЫЕ ПАРУСА” У ФОНДОВОМУ ЗІБРАННІ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

MATERIALS OF MYKOLAIV PERFUMERY AND COSMETICS PLANT ‘ALYE PARUSA’ IN THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF UKRAINE’S COLLECTION

Анотація

У статті проаналізовано речові матеріали з фондового зібрання НМІУ, пов’язані з історією Миколаївського парфумерно-косметичного комбінату “Алые паруса”, простежено етапи створення та діяльності підприємства, досліджено музейні предмети, які нещодавно увійшли до колекції.

Ключові слова: Національний музей історії України, парфумерно-косметичний комбінат “Алые паруса”, парфумерія, парфуми, шампунь, одеколон, косметика, почесна грамота, диплом.

Abstract

The article analyses the material objects from the NMHU collection related to the activity of Mykolaiv Perfumery and Cosmetics Plant ‘Alye Parusa’. The stages of the plant establishing and its activity are investigated. The newly acquired items of the Museum collection are examined.

Key words: National Museum of the History of Ukraine, Perfumery and Cosmetics Plant ‘Alye Parusa’, perfumery, perfumes, shampoo, eau de cologne, makeup, certificate of honour, diploma.

У фондовій колекції Національного музею історії України (далі – НМІУ) зберігається комплекс матеріалів, що представляє продукцію Миколаївського парфумерно-косметичного комбінату “Алые паруса” (далі – МПКК “Алые паруса”).

Метою статті є дослідження історії створення та діяльності означеного підприємства, виготовлення парфумерних композицій, які свого часу стали одними з найпопулярніших у СРСР, а також ознайомлення зі зразками парфумерної продукції комбінату з фондів НМІУ.

Наукова новизна статті полягає в тому, що вперше до наукового обігу введено речові матеріали з фондового зібрання НМІУ, які стосуються парфумерної промисловості УРСР, а саме продукція МПКК “Алые паруса”, і здійснено спробу їх дослідити.

Одним із найвідоміших дослідників парфумерії та косметології на теренах колишнього СРСР був Р. А. Фридман, який вивчав історію розвитку парфумерії та косметики, а також способи правильного використання парфумерних і косметичних засобів¹. Розвиток парфумерії у СРСР у 1920–1980-х рр. та її вплив на людину досліджувала М. С. Колева², а Н. Долгополова простежила етапи розвитку парфумерії з часів Російської імперії до 1980-х рр.³

Парфумерія вивчає принципи поєднання різноманітних ароматів і створення парфумованих засобів. До парфумерної продукції належать парфуми, одеколони, туалетна вода та засоби для ароматизування повітря. За класифікацією Французького парфумерного товариства, всі типи запахів поділяються на сім груп. Найпоширенішою є перша група – квіткові запахи. Друга група – шипрові, поєднує аромати моху та деревини. Третя – цитрусові, створена на основі ефірних олій бергамота, лимона, помаранча тощо. Четверта група – деревні аромати, теплі запахи пачулі та сандалового дерева, сюди належить більшість чоловічих ароматів. П’ята група – фужерні аромати: лаванди, бергамота, кумарина. Наступна група – шкіряні запахи, поєднання “сухого тютюнового аромату” з нижнім квітковим. Остання група – амброві (або східні) п’янки аромати: ладанника й ванілі. Основу всіх парфумерних рідин становлять духмяні речовини. Всі суміші називаються парфумерною композицією⁴.

1 Фридман Р. А. Парфюмерия и косметика. Производство. Назначение. Применение. – Москва: Пищевая промышленность, 1968. – 192 с.

2 Колева М. С. Советский стиль. Парфюмерия и косметика. – Москва: ОЛМА Медиа Групп, 2014. – 141, [3] с.: ил.

3 Долгополова Н. Парфюмерия в СССР (Обзор и личные впечатления коллекционера). Комплект из 2-х книг. – Москва: Галарт, 2016. – 600 с.

4 Пешиук Л. В., Бавіка Л. І., Демідов І. М. Технологія парфумерно-косметичних продуктів. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – С. 18.

Парфумерія має як естетичне, так і гігієнічне призначення. У першому випадку це винятково парфуми, у другому – засоби для дезінфекції шкіри (наприклад, одеколони)⁵.

Кожна людина хоче мати красивий і доглянутий вигляд. У цьому їй допомагає косметична та парфумерна продукція. Оскільки імпортна (наприклад, французька) парфумерія за часів СРСР була дефіцитною, радянські жінки та чоловіки користувалися продукцією місцевого виробництва. В УРСР одним із таких виробників був МПКК “Алые паруса”.

В 1927 р. в м. Миколаєві на базі хіміко-фармацевтичної лабораторії Кучука⁶ (заснована 1908 р.) створили парфумерно-косметичну фабрику “Астра”, яка увійшла до складу Миколаївського тресту хімічної промисловості (“Микхімпром”). У 1920-х рр. почав працювати завод скловиробів, де виготовляли парфумерну тару. З 1936 р. обидва підприємства підпорядковувалися Головному управлінню парфумерно-косметичної, синтетичної і миловарної промисловості СРСР “Головпарфумер” Народного комісаріату харчової промисловості СРСР. На фабриці випускали різноманітну косметичну продукцію: туалетну воду, парфуми, одеколони, туалетне мило, губну помаду, креми, шампунь, зубний порошок⁷.

Під час Другої світової війни парфумерно-косметичну фабрику “Астра” евакуювали до м. Кінель Куйбишевської обл. Російської Федерації⁸. Під час нацистської окупації Миколаєва будівлі парфумерної фабрики по вул. К. Маркса, 22 повністю зруйнували, а обладнання знищили або вивезли.

В 1944 р., після звільнення міста, миколаївські підприємства відновили свою діяльність. За наказом Народного комісаріату харчової промисловості СРСР від 21 червня 1944 р. № 706 “Про відбудову Миколаївських скляного заводу та парфумерної фабрики “Головпарфумеру” було заплановано з 1 вересня 1944 р. відновити роботу заводу скловиробів і організувати на його території виробництво парфумерно-косметичної продукції із введенням у експлуатацію із 1 жовтня 1944 р⁹. парфумерного цеху

В 1945 р. прийняли рішення про будівництво парфумерно-склоробного комбінату. Відповідний проект у 1946 р. розробив трест “Парфумерпроект”. У 1947 р. затвердили технічний план будівництва. Того самого року Миколаївський парфумерно-склоробний завод перейменували на Миколаївський парфумерно-склоробний комбінат Головного управління парфумерно-косметичної та ефірно-олійної промисловості Міністерства смакової промисловості СРСР.

У 1950-х рр. на комбінаті налагодили випуск одеколонів із квітковим ароматом, пудри, вазеліну, рум’ян. У 1960-х рр. на підприємстві проводилися роботи з механізації виробничих процесів і модернізації обладнання.

В 1961 р. освоїли технологію виготовлення вітамінізованих кремів “Нежный” і “Лунный”, почали випускати лосьйон “Огуречный” (у рецептурі яких використовували сік свіжих огірків). В 1962 р. розпочався випуск подарункових наборів “Алые паруса”, що були дорогими й дуже дефіцитними¹⁰.

В липні 1965 р. Миколаївський парфумерно-склоробний комбінат отримав назву “Алые паруса” та перейшов у підпорядкування Всесоюзного об’єднання парфумерної промисловості Міністерства харчової промисловості СРСР. У 1970 р. підприємство за добу випускало понад 310 тис. різних косметичних засобів¹¹. Однією зі співробітниць комбінату в 1970-х рр. була парфумерка В. Т. Рудявська, яка створила стійкі концентровані парфуми “Росинка” з ніжним квітковим ароматом¹².

В 1980 р. Миколаївський парфумерно-склоробний комбінат “Алые паруса” перейменували у МПКК “Алые паруса”. В цей час на підприємстві виготовляли різноманітну продукцію: парфумерні набори “Николаевский сувенир”, “Весенняя сказка”, шампунь “Надежда”, крем-пудру “Жэмэ”. Також розпочався випуск виробів із олімпійською символікою (парфуми “Ника”, одеколон “Приз”).

Із травня 1990-го до травня 1991 р. комбінат підпорядковувався концерну “Союзпарфумер” при Міністерстві медичної промисловості СРСР.

19 грудня 1991 р., вже після розпаду Радянського Союзу, підприємство увійшло до складу Держкомітету харчової і переробної промисловості “Укрефрпарфумерагропрому”. 1991–1993 рр. були складними для функціонування комбінату, оскільки порушилися господарські зв’язки з постачальниками продукції – республіками колишнього СРСР. У 1994 р. підприємство виставили на аукціон. Його власником став концерн “Калина”. Із 2004 р. комбінат входить до складу компанії “Амальгама Люкс”¹³.

У фондовому зібранні НМІУ зберігається п’ять музейних предметів, виготовлених на означеному підприємстві:

5 Фридман Р. А. Указ. соч. – С. 23.

6 Шелест А. О. Алые паруса [Електронний ресурс]: Енциклопедія сучасної України. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=43769 (дата звернення: 01.12.2020).

7 До 70-річчя заснування Миколаївського парфумерно-скляного комбінату [Електронний ресурс]: Державний архів Миколаївської області. – Режим доступу: <http://mk.archives.gov.ua/news/519-pub-70-parfums.html> (дата звернення: 01.12.2020).

8 “Алые паруса”: История великого завода [Електронний ресурс]: NikLife. Интернет-журнал. – Режим доступу: <https://niklife.com.ua/citylook/46917> (дата обращения: 01.12.2020).

9 До 70-річчя заснування Миколаївського парфумерно-скляного комбінату...

10 “Алые паруса”: вспомним былое [Електронний ресурс]: Вечерний Николаев. – Режим доступа: <http://vn.mk.ua/alye-parusa-vspomnim-byloe> (дата обращения: 01.12.2020).

11 До 70-річчя заснування Миколаївського парфумерно-скляного комбінату...

12 Брюховецкая Л. Духи для всех // Работница. – 1982. – № 1. – С. 32.

13 “Алые паруса”: вспомним былое...

парфуми “Бригантина”¹⁴, “Ника”¹⁵, “Любимой”¹⁶, одеколон “Тет-а-тет”¹⁷ і шампунь “Надежда”¹⁸.

Флакон від створених у 1970-х рр. парфумів “Бригантина” (рис. 1) є зразком радянського парфумерного мистецтва. Композиція аромату містить такі компоненти: жасмин, бергамот, троянда, зелень, альдегіди, іланг-іланг, ветивер, дубовий мох, ірис, амбра та кедр. Ці парфуми належить до групи “пейзажних” ароматів¹⁹.

Дизайн флакона “Бригантини” дуже оригінальний. Чіткі лінії утворюють обриси корабля, корок стилізований під вітрила. Флакон із прозорого безбарвного скла у формі неправильного п’ятикутника. Шийка коротка з потовщеними вінцями. Денце плоске. Корок скляний у вигляді перевернутого п’ятикутника. На шийці біла шовкова стрічка зі склеєними кінцями (пожовкла від часу). Стрічка прикріплена до канетільної нитки, приклеєної на паперову віньєтку з назвою парфумів “Бригантина”. Ниточка кріпиться до ніжки корка²⁰.

Серед асортименту комбінату слід виокремити відомі парфуми “Ника” (рис. 2), вперше виготовлені в 1978 р. Їх композиція складається з таких компонентів: жасмин, білий гіацинт, мед, мускатний виноград, альдегіди, білий мускус і кедр. Розкішні та складні квіткові поєднання разом із жасминовими нотками створюють тягучу, чуттєву та ніжну гармонію запаху. Білий гіацинт надає парфумам легкої благородної гіркоти. Світла деревина кедр завершує образ. Це жіночі парфуми з високою стійкістю, вони належать до групи “Екстра”²¹.

Прозорий скляний флакон для випущених в 1971 р. парфумів “Любимой” (рис. 3) має об’єм 30 мл. Він краплеподібної форми, витягнутий догори та звужений до денця. Шийка флакона видовжена, з різьбою. Денце плоске, в центрі – коло з насічкою. Випуклою кільцевою лінією в нижній частині флакон візуально розділено на дві частини. Флакон декоровано насічками у вигляді хреста із крапочок. Корок білого кольору (пожовклий від часу) у вигляді перевернутої трапеції з насічками, які, якщо поглянути згори, утворюють круглу квітку. Флакон міститься у циліндричній картонній коробці бежевого кольору з рифленими шестикутниками. З одного боку вгорі у прямокутній рамці – золотавий напис “Духи Любимой”. Флакон стоїть на підставці, яка є частиною коробки. Підставка у вигляді квітки із виямкою всередині, в яку ставиться флакон²².

Зразком косметичної продукції комбінату є шампунь “Надежда” (рис. 4). Флакон із прозорого скла циліндричної форми, звужується вгорі. Шийка флакона коротка, з різьбою. Посередні увігнутого денця в колі відтиснута цифра “15”. На одному боці флакона наклеєно коричневу паперову етикетку, декоровану перехрещеними лініями та кремовою трояндою. Угорі зазначено назву: “Шампунь «Надежда»”, де літеру “д” зображено із закрученими вензелями. По колу вгорі та внизу флакон декоровано рельєфними насічками у вигляді видовжених краплин. Із обох боків флакона є два шви, утворені під час виготовлення. Кришка червоного кольору з товстими вертикальними насічками, які не доходять до верху²³.

На комбінаті випускали не лише жіночу, а й чоловічу парфумерію. У 2020 р. мешканка смт Торчина Луцького р-ну Волинської обл. Л. Салієва передала до НМІУ одеколон “Тет-а-тет” (рис. 5), який вважався класичним чоловічим парфумом: радянський шик і краплинка Франції. Означений одеколон став продуктом спільного виробництва компаній “Marbel” (Франція) та “Союзпарфумерпром” (СРСР). Його аромат належить до групи “Екстра”, композиція складається з мандарина, чорної смородини, анісу, селери, зелені, мускусу, ванілі, амбри та деревного моху. Ноти серця – троянда, іланг-іланг, жасмин²⁴. Флакон із прозорого скла у формі паралелепіпеда із заокругленими краями (зрізаними гранями). На одному боці наклеєно чорну етикетку, по краю декоровану сріблястою смужкою. Етикетка розділена вертикальною лінією на дві частини. В лівій частині розміщено вертикальний напис “Тет-а-тет”. На лицьовому та зворотному боці флакона міститься випуклий прямокутник із заокругленими досередини краями. Денце плоске, в центрі – овал у прямокутнику із ледь помітними цифрами. Пластмасова кришка чорного кольору. Флакон міститься в червоному картонному футлярі²⁵.

Авторка статті опрацювала фондовий колекційний опис № 255, т. 1 “Трудящі Миколаївської і Херсонської областей у боротьбі за виконання завдань десятого п’ятирічного плану”. Ці матеріали у вересні–жовтні 1980 р. в Миколаївській і Херсонській областях зібрали для музею старші наукові співробітники Борімчук І. О. та Ралдугіна Т. П.²⁶. До музею передали грамоти та дипломи, якими було нагороджено комбінат та його працівників:

1. Грамота почесна Миколаївського парфумерно-косметичного комбінату “Алые паруса” від Президії Українського республіканського правління НТТ харчової промисловості за активну роботу з мобілізації науково-технічної громадськості

14 НМІУ. – Фонди. – Акт прийому № 4868 від 18.11.1999 р. – Кд-913.

15 НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 255. – Т. 1 “Трудящі Миколаївської і Херсонської областей у боротьбі за виконання завдань десятого п’ятирічного плану”. – ДР-291.

16 НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 886 “Побут ХХ–ХХІ ст.”. – ТКВ-20641.

17 Там само. – ТКВ-20642.

18 Там само. – ТКВ-20640.

19 Духи “Бригантина” [Електронний ресурс]: VintageTorg.com: Парфюмерія. – Режим доступу: <http://parfum.vintagetorg.com/parfum/parfum-sssr/347-brigantina.html> (дата звернення: 01.12.2020).

20 НМІУ. – Фонди. – Акт прийому № 4868 від 18.11.1999 р. – Кд-913.

21 Алые паруса “Ника” [Електронний ресурс]: Eau de parfum. – Режим доступу: <https://edp.ua/parfyumeriya/katalog-parfyumerii/alye-parusa-nika> (дата звернення: 01.12.2020).

22 НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 886. – ТКВ-20641

23 Там само. – ТКВ-20640.

24 Одеколон “Тет-а-тет” (СССР) [Електронний ресурс]: VintageTorg.com: Парфюмерія. – Режим доступу: <https://parfum.vintagetorg.com/odekolon/114-odtet-a-tet.html> (дата звернення: 01.12.2020).

25 НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 886. – ТКВ-20642.

26 НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 255. – Т. 1 “Трудящі Миколаївської і Херсонської областей у боротьбі за виконання завдань десятого п’ятирічного плану”.

для вирішення завдань технічного прогресу. 1980 р.²⁷

2. Грамота почесна комбінату “Алые паруса” від Українського республіканського правління НТТ харчової промисловості за активну участь у Всесоюзному огляді виконання планів розвитку науки і техніки. 1979 р.²⁸

3. Диплом першого ступеня колективу фізкультури Миколаївського парфумерно-косметичного комбінату “Алые паруса” від Президії Обкому профспілок харчової промисловості за І-ше місце в обласній Спартакіаді. 1978 р.²⁹

4. Грамота почесна комбінату “Алые паруса” від Міністерства харчової промисловості СРСР за досягнення найкращих показників у соціалістичному змаганні за II-й квартал 1980 р.³⁰

5. Лист-подяка Миколаївському комбінату “Алые паруса” від Оргкомітету Олімпійських ігор у Москві за допомогу у підготовці та проведенні Ігор XXII-тої Олімпіади. 1980 р.³¹

6. Свідоцтво про присвоєння державного знака якості одеколону “Приз” групи “Екстра” Миколаївського комбінату “Алые паруса”. 1978 р.³²

7. Свідоцтво про присвоєння державного знака якості крему “Наdejда” Миколаївського комбінату “Алые паруса”. 1978 р.³³

8. Соціалістичні зобов'язання на 1980 р. бригади комуністичної праці Федорової Л. Г. Миколаївського комбінату “Алые паруса”. 1980 р.³⁴

9. Договір на соціалістичне змагання між бригадами комуністичної праці (на зустріч XXVI-го з'їзду КПРС) Подимової Г. Д. та Пшеничної З. Д. (Миколаївський комбінат “Алые паруса”). 1980 р.³⁵

10. Грамота почесна Лунгул Н. Г. – оформлювача готової продукції цеху Миколаївського комбінату “Алые паруса” від дирекції комбінату за досягнення високих показників у соцзмаганні. 1979 р.³⁶

11. Диплом “Мастер – Золотые руки” Лунгул Н. Г., яка посіла перше місце в конкурсі професійної майстерності на честь 110-тої річниці з дня народження В. І. Леніна. 1980 р.³⁷

Під час згаданого відрядження наукові співробітники також відкомплектували матеріали одного з оформлювачів готової продукції косметичного цеху МПКП “Алые паруса” – О. І. Худик: до колекції музею передали Почесну грамоту О. І. Худик від дирекції комбінату за І-ше місце в конкурсі професійної майстерності на честь 50-річчя першого п'ятирічного плану (1978)³⁸, а також вимпел “Лучший молодой рабочий цеха” (1978)³⁹.

Досліджені матеріали є частиною колекції НМІУ, яка презентує тему промисловості та побуту населення України і яку потрібно постійно доповнювати. Для цього необхідно відбирати найкращі зразки, які згодом зможуть бути використані для показу у експозиції музею.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

“Алые паруса”: вспомним былое [Электронный ресурс]: Вечерний Николаев. – Режим доступа: <http://vn.mk.ua/alye-parusa-vsomnim-byloe> (дата обращения: 01.12.2020).

“Алые паруса”: История великого завода [Электронный ресурс]: NikLife. Интернет-журнал. – Режим доступа: <https://niklife.com.ua/citylook/46917> (дата обращения: 01.12.2020).

Алые паруса “Ника” [Электронный ресурс]: Eau de parfum. – Режим доступа: <https://edp.ua/parfyumeriya/katalog-parfyumerii/alye-parusa-nika> (дата обращения: 01.12.2020).

Алые паруса” (Николаев) [Электронный ресурс]: Парфюмерия. – Режим доступа: <http://www.laparfumerie.org/parfumedia/article/34782-алые-паруса-г-николаев> (дата обращения: 01.12.2020).

Брюховецкая Л. Духи для всех // Работница. – 1982. – № 1. – С. 32.

Долгополова Н. Парфюмерия в СССР (Обзор и личные впечатления коллекционера). Комплект из 2-х книг. – Москва: Галарт, 2016. – 600 с.

До 70-річчя заснування Миколаївського парфумерно-скляного комбінату [Електронний ресурс]: Державний архів Миколаївської області. – Режим доступу: <http://mk/archives.gov.ua/pubonsite/519-pub-70-parfums.html> (дата звернення: 01.12.2020).

Духи “Бригантина” [Электронный ресурс]: VintageTorg.com: Парфюмерия. – Режим доступа: <http://parfum.vintageorg.com/parfum/parfum-sssr/347-brigantina.html> (дата обращения: 01.12.2020).

Колева М. С. Советский стиль. Парфюмерия и косметика. – Москва: ОЛМА Медиа Групп, 2014. – 141, [3] с.: ил. НМІУ. – Фонди. – Акт прийому № 4868 від 18.11.1999 р.

27 Там само. – РД-7226.

28 Там само. – РД-7227.

29 Там само. – ЛД-2661.

30 Там само. – РД-7228.

31 Там само. – РД-7229.

32 Там само. – РД-7230.

33 Там само. – РД-7231.

34 Там само. – РД-7227.

35 Там само. – РД-7227.

36 Там само. – ЛД-2662.

37 Там само. – ЛД-2663.

38 Там само. – ЛД-2664.

39 Там само. – Т-7680.

НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 886 “Побут ХХ–ХХІ ст.”.

НМІУ. – Фонди. – Колекційний опис № 255. – Т. 1 “Трудящі Миколаївської і Херсонської областей в боротьбі за виконання завдань десятого п’ятирічного плану”.

Одеколон “Тет-а-тет” (СССР) [Електронний ресурс]: VintageTorg.com: Парфюмерія. – Режим доступу: <https://parfum.vintageorg.com/odekolon/114-odtet-a-tet.html> (дата звернення: 01.12.2020).

Пешук Л. В., Бавіка Л. І., Демідов І. М. Технологія парфумерно-косметичних продуктів. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 376 с.

Фридман Р. А. Парфюмерія і косметика. Производство. Назначение. Применение. – Москва: Пищевая промышленность, 1968. – 192 с.

Шелест А. О. Алые паруса [Електронний ресурс]: Енциклопедія сучасної України. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=43769 (дата звернення: 01.12.2020).

REFERENCES

Alye parusa: vspomnim byloe. URL: <http://vn.mk.ua/alye-parusa-vspomnim-byloe> (data obrashcheniya: 01.12.2020).

Alye parusa: Istoriia velikogo zavoda. URL: <https://niklife.com.ua/citylook/46917> (data obrashcheniya: 01.12.2020).

Alye parusa “Nika”. URL: <https://edp.ua/parfyumeriya/katalog-parfyumerii/alye-parusa-nika> (data obrashcheniya: 01.12.2020).

Alye parusa (Nikolaev). URL: <http://www.laparfumerie.org/parfumedia/article/34782-алые-паруса-г-николаев> (data obrashcheniya: 01.12.2020).

Briukhovetskaia L. 1982. Dukhi dlia vsekh. Rabotnitsa, no. 1, p. 32.

Dolgopolova N. 2016. Parfyumeriia v SSSR (Obzor i lichnye vpechatleniia kolleksiionera). Komplekt iz 2-kh knig. Moskva: Galart. Do 70-richchia zasnovannia Mykolaiivskoho parfyumerno-skliianoho kombinatu. URL: <http://mk/archives.gov.ua/pubonsite/519-pub-70-parfums.html> (data zvernennia: 01.12.2020).

Dukhi “Brigantina”. URL: <http://parfum.vintageorg.com/parfum/parfum-sssr/347-brigantina.html> (data obrashcheniya: 01.12.2020).

Koleva M. S. 2014. Sovetskii stil. Parfyumeriia i kosmetika. Moskva: OLMA Media Grupp.

NMIU. Fondy. Akt pryiomu № 4868 vid 18.11.1999 r.

NMIU. Fondy. Kolektsiinyi opys № 886 “Pobut 20–21 st.”.

NMIU. Fondy. Kolektsiinyi opys № 255, t. 1 “Trudiashchi Mykolaiivskoi i Khersonskoi oblasti v borotbi za vykonannia zavdan desiatoho piatyrichnoho planu”.

Odekolon “Tet-a-tet” SSSR. URL: <https://parfum.vintageorg.com/odekolon/114-odtet-a-tet.html> (data obrashcheniya: 01.12.2020).

Peshuk L. V., Bavika L. I., Demidov I. M. 2007. Tekhnolohiia parfyumerno-kosmetychnykh produktiv. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.

Fridman R. A. 1968. Parfyumeriia i kosmetika. Proizvodstvo. Naznachenie. Primenenie. Moskva: Pischevaia promyshlenost.

Shelest A. O. Alye parusa. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=43769 (data zvernennia: 01.12.2020).

Перелік ілюстрацій:

Рис. 1. Флакони парфумів “Бригантина”. 1970-ті рр.

Рис. 2. Флакони парфумів “Ника”. 1980 р.

Рис. 3. Флакони парфумів “Любимой”. 1978 р.

Рис. 4. Шампунь “Надежда”. 1989 р.

Рис. 5. Одеколон “Тет-а-тет”. 1990 р.



Рис. 1



Рис. 2



Рис. 3



Рис. 4



Рис. 5